

TALOUSNEUVOSTO

28.9.2023

Kokousmuistio 2/2023

Aika 27.9.2023 klo 10.00–12.00

Paikka Kesäranta

Läsnä Orpo Petteri, puheenjohtaja
Eloranta Jarkko
Essayah Sari
Grahn-Laasonen Sanni
Henriksson Anna-Maja
Häkämies Jyri
Jalonen Markku
Karhunen Minna
Löfgren Maria
Marttila Juha
Nykänen Marja
Palola Antti
Pentikäinen Mikael
Ranne Lulu
Romakkaniemi Juho
Rydman Wille
Satonen Arto
Tavio Ville
Artjoki Risto (at.)
Hetemäki Martti (at.)
Kajanoja Lauri (at.)
Martikkala Mikko (at.)
Vuornos Henrik (at.)
Sinko Pekka (s.)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 10.00 ja totesi asialistalla olevan *talouden tilanne ja finanssipolitiikan linjaus*. Aiheesta alustavat johtokunnan varapuheenjohtaja Marja Nykänen Suomen Pankista sekä talouspolitiikan koordinaattori Lauri Kajanoja valtiovarainministeriöstä. Valmistellun kommenttipuheenvuoron käyttää työelämäprofessori Martti Hetemäki Helsingin yliopistosta.

Pääministeri totesi arvostavansa suuresti talousneuvoston jäsenten osaamista ja kokemusta Suomen taloudesta ja odottavansa neuvostolta avointa keskustelua talouden ja hyvinvointiyhteiskunnan haasteista ja niiden ratkaisemisesta. Hän toi julki huolensa hyvinvointiyhteiskunnan perustan murenemisestä. Taustalla on useampia jo pidempään vaikuttaneita talouden haavoittuvuuksia kuten vähäiset investoinnit, ikääntyvä väestö ja hidas talouskasvu.

Hallitusohjelmalla tavoitellaan julkisen talouden vakauttamista, jotta Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan edellytykset säilyvät. Tavoitteen saavuttamista tukevat panostukset ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen, T&K-toimintaan ja osaamiseen, perusrakenteisiin sekä regulaation sujuvoittamiseen. Korkeampi työllisyys ja terve julkinen talous ovat edellytyksiä hyvinvointiyhteiskunnan säilymiselle. Hallitus on sitoutunut ohjelman toteuttamiseen.

Talouden tilannekuvasta ja tavoitteista vallitsee laaja yhteisymmärrys, mutta osasta keinoja on erilaisia näkemyksiä. Tämän vuoksi on tärkeää jatkaa ja ylläpitää hyvää suomalaista keskustelukulttuuria. Jokaisen vastuulla on esittää ratkaisuja.

2 Talouden tilanne ja finanssipolitiikan linjaus

Marja Nykänen tarkasteli esityksessään (liite 1) ajankohtaisia talousnäkömiä Suomessa ja euroalueella. Euroalueen talouskasvu on hidastunut ja suhdannenäkymä on heikentynyt myös Suomessa. Suomen talouskasvu jää kuluvana vuonna lievästi negatiiviseksi ja vuoden 2024 kasvunäkymä on aiempaa heikompi. Heikentynyt suhdanne heijastuu myös työmarkkinoille, mutta työttömyyden voimakasta kasvua ei ennusteta. Kuluttajahintojen nousupaine hellittää ja kotitalouksien ostovoima kohenee, mikä palauttaa talouden vähitellen kasvuun. Pidemmän aikavälin haasteet liittyvät talouskasvun edellytysten vahvistamiseen ja julkisen talouden kestävyiden turvaamiseen.

Lauri Kajanoja tarkasteli esityksessään (liite 2) hallituksen finanssipolitiikan keskeisiä linjauksia. Hallituksen talouspolitiikan tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestäväksi kasvuun ja oikaista hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus on toteuttamassa uudistuksia ja säästöjä. Valtaosa hallitusohjelman toimista etenee suunnitellusti. Aiemmat verotuloarviot ovat kuitenkin osoittautumassa liian suuriksi mm. heikentyneiden näkymien johdosta. Alijäämää ja velkasuhteen vakauttamista koskeviin tavoitteisiin pääsy voi edellyttää lisätoimia, joista hallitus tarvittaessa päättää puoliväliriihessä.

Martti Hetemäki tarkasteli esityksessään (liite 3) Suomen julkisen velan tasoa ja sen ennakoitua kehitystä suhteessa verrokkimaihin. IMF:n arvion mukaan Suomessa tulee olemaan noin viiden vuoden kuluttua Pohjois-Euroopan selvästi korkein julkinen velka suhteessa BKT:een. Näin selkeä erottuminen verrokkimaista on vaarallista. Velkasuhteen kehitys riippuu merkittäväällä tavalla julkisen velan koron ja talouskasvun suhteesta, joihin molempiin hallitus voi toimillaan vaikuttaa tehokkailla sopeutus- ja kasvutoimilla. On huolestuttavaa, että Suomen valtion velan korko on noussut enemmän kuin Saksan.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Yritysten konkurssit ovat lisääntyneet viime aikoina ja ovat korkeimmillaan sitten finanssikriisin (joskaan eivät lähelläkään sen aikaista tasoa). Työnantajayritysten määrä on laskenut nopeasti, kun yrittäjät ovat joko lopettaneet tai siirtyneet yksinyrittäjiksi.

- Suomessa on edelleen paljon työnantajayrityksiä verrattuna esimerkiksi Tanskaan. Suomen heikkous on keskikokoisten vientiin suuntautuneiden yritysten vähyyks.
- EU:ssa virinnyt maiden välinen kilpailu investointien houkuttelemista yritystukiavulla on Suomelle erityisen haitallista. Tästä olisi päästävä mahdollisimman nopeasti eroon ja palattava koronakriisiä edeltäneiden sisämarkkinasääntöjen noudattamiseen.
- Myös investointien luvitukseen liittyvissä asioissa käydään maiden välistä kilpailua. Sääntelyn keventämistä olisi vietävä rohkeasti eteenpäin.
- Merkittävä osa uusiutuvan energiaan liittyvistä investointihankkeista uhkaa jäädä suunnitelmavaiheeseen. Niiden toteutumisen edellytykset pitäisi varmistaa mm. huolehtimalla riittävän lähellä olevien käyttökohteiden syntymisestä. Investoinnit on tehtävä teknologianeutraalisti välttämällä vääriä valintoja.
- Talousneuvostoa tulisi strategisen suunnittelun ohella hyödyntää tarpeen mukaan myös operatiivisemmassa roolissa esim. akuuttien kriisien yhteydessä.
- Kunnille ja hyvinvointialueille ei pidä antaa uusia velvoitteita, koska niiden rahoitus ja työvoiman saatavuus eivät sitä salli. Myös ostopalveluiden hinnat ovat nousseet voimakkaasti.
- Hallitusohjelman mukaiset T&K-panostukset ovat tärkeitä. Myös osaamis- ja koulutustasosta tulee pitää huolta. Riittävä aikuiskoulutustuki tulisi varmistaa mm. horisontaalisen liikkuvuuden mahdollistamiseksi.
- Työvoiman saatavuuden turvaaminen sekä kotimaisen että työperäisen maahanmuuton osalta ovat talouskasvun kannalta avainasemassa. Suomi ei menesty ilman työperäistä maahanmuuttoa.
- Työllisyyden osalta tavoitteena tulisi olla kokoaikatyön lisääminen. Työnantajien velvollisuus on tarjota työtä, jolla tulee toimeen.
- Työllisyyden ohella myös työn tuottavuuteen ja korkean tuottavuuden työn edellytyksiin Suomessa tulee kiinnittää huomiota.
- Tekoälyn vaikutusta työmarkkinoilla tulisi pohtia ja ennakoita.

4 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti alustajia ja jäseniä erinomaisesta keskustelusta. Keskustelussa nousi esiin aiheita, joihin talousneuvostossa on syytä palata tarkemmin jo lähiaikoina. Tällaisia voivat olla mm. vaikuttaminen Suomen kannalta keskeisiin kysymyksiin EU:ssa, osaamisen kehittäminen ml. digitalisaatio ja tekoäly sekä yksityiset ja julkiset investoinnit.

Talousneuvoston seuraava kokous pidetään keskiviikkona 22.11.2023 klo 10.00. Aihe vahvistetaan myöhemmin. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.15.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri